

Una aportació per a la protecció de l'Horta

La protecció de determinats espais, elements arquitectònics, o inclús de patrimonis immaterials, bé per la seua riquesa florístico-faunística, els seus valors culturals o la seua unicitat, que les societats democràtiques postindustrials consideren com una conquesta inqüestionable, ha de pressuposar l'assumpció, per part de dites societats, dels costos econòmics que la protecció genera, així com de les obligacions que respecte dels béns protegits es contrau. D'altra banda, cal no oblidar que a hores d'ara, els béns que es protegeixen són, generalment, béns de titularitat privada, dins d'un model econòmic de mercat, en el qual, la protecció suposa sempre una certa, i en ocasions, total pèrdua de drets econòmics per part de la legítima propietat.

Venen al cas estes consideracions prèvies en raó de la molt controvertida i complexa protecció de l'Horta. En primer lloc, farem bé a tractar de definir, i si és procedent, delimitar espacialment l'objecte de la protecció.

L'Horta és un espai econòmic, generador de rendes i treball. És tanmateix un espai humà, amb assentaments urbans i industrials, vies de comunicació i infraestructures de tota classe. I és, també, un espai cultural, la qual cosa implica un determinat mode de viure, treballar i produir. Fet i fet, aquesta comarca és al mateix temps un espai agrícola i cultural amb característiques pròpies que el fan únic.

Espacialment, en l'Horta s'enquadren els territoris de la planura costera valenciana, que des de la perspectiva agrícola reguen els seus camps amb les aigües de les grans séquies del curs baix del riu Guadalaviar. Tradicionalment l'ús agrari ha sigut l'eix fonamental com a generador de rendes dins aquest territori; per a això es va construir, a partir dels espais naturals preexistents, un espai agrícola de regadiu. Les produccions agrícoles alimentaven a la població i generaven plusvàlues que permetien la remuneració del capital. En l'actualitat la rendibilitat agrícola d'aquesta zona periurbana, ha sofrit i sofrirà un constant procés de deterioració i enfonsament que, té en essència que vore amb el constant increment dels costos de producció i un estancament dels preus percebuts per l'agricultor. En conseqüència, s'ha produït una disminució del nombre d'actius agraris, així com una desintensificació dels cultius —trionf de la citricultura sobre els productes tradicionals d'horta—, i inclús abandó de l'activitat.

Les activitats urbà-industrials han exercit sempre una important pressió sobre els espais agraris, al punt que la competència per l'ús del sòl s'ha fet especialment intensa als darrers anys. La legislació urbanística —LRAU— originàriament benintencionada, ha generat efectes perversos, als que cal unir l'indissimulat afany urbanitzador dels nostres ajuntaments que han fiat el seu finançament al creixement urbanístic.

Pretendre amb estos vímens la protecció integral de tot el complex espai que, generalitzant, denominem comarca de l'Horta, suposaria un esforç extraordinari, tant des del punt de vista legislatiu, com a financer. Així doncs, la nostra pretensió és més humil: Establir un model de protecció que tracte tan sols de preservar determinats àmbits dins dels actuals espais agrícoles. A eixos àmbits de protecció, en avant, els denominarem **Perímetres Agrícoles de Protecció (PAP)**.

Considerem que la protecció d'un determinat bé, en el nostre cas una part significativa del territori, necessita l'aquiescència dels propietaris del mateix, així com de la col·laboració d'estos propietaris per a fer eficaç la protecció. Esta col·laboració de la propietat exigirà almenys dos condicions bàsiques: 1ª) Vore's remunerada prou, i 2ª) No aparéixer com discriminats respecte dels propietaris d'espais contigus no protegits. Per a aconseguir estos fins proposem una sèrie de criteris —discutibles i, evidentment, millorables— que podrien servir-nos a la nostra finalitat creadora dels **PAP**.

1. Respecte dels espais a protegir:

- Continuitat espacial
- Situar-se en la mesura que es puga sobre més d'un terme municipal — per a evitar agravis comparatius.
- Abraçar en la mesura que es puga a més d'una comunitat de reg tradicional.

2. Respecte de l'activitat econòmica:

- Dedicació a l'agricultura i ramaderia del tipus tradicional
- Pràctica d'agricultura sostenible.

3. Respecte del model cultural:

- Pràctica exclusiva del reg a manta o per inundació
- Manteniment de la xàrcia de séquies: descobertes i inclús en un determinat percentatge de les mateixes, sense revestiment de maçoneria.
- Manteniment dels modes i costums tradicionals de reg, així com de les institucions que estan a l'origen.
- Establiment de criteris referits als cultius:
 - Preferència dels actuals cultius hortícoles.
 - Preferència dels cultius hortícoles sobre els cítrics
 - Preferència dels cultius a l'aire lliure sobre els cultius baix coberta.

4. Respecte de les infraestructures:

- Manteniment de la xàrcia caminera tradicional: connexió amb els nuclis de població i accessibilitat a les parcel·les
- Protecció dels PAP respecte de les infraestructures viàries i hidràuliques que l'ordenació territorial comarcal exigeixen en el futur.

5. Respecte del dret de propietat.

- Manteniment de la propietat privada de la terra, edificis i mitjans de producció
- Foment del treball associat i de l'associacionisme agrari.
- Creació d'un Banc de Terres (BT) gestionat per l'Administració Pública i l'associació de propietaris de cada PAP. El BT tindria dret preferent de tempteig en les compravendes de terres dins del PAP.

6. Respecte dels agricultors:

- Distinció entre cultivadors directes i propietaris de terra
- Recolzament a la figura de l'agricultor professional: Implicaria un tamany mínim de l'explotació en què es consideraria el total de la mateixa, tant de parcel·les dins del PAP com fora d'ell.
- Establiment d'una remuneració mínima a càrrec dels pressupostos autonòmics. Remuneració de l'agricultor professional, variable en funció de la superfície cultivada dins del PAP.

7. Respecte del finançament de la protecció dels PAP:

Els **PAP** han d'entendre's dins de la planificació territorial comarcal general, dins la qual constituïrien un element més. L'actual legislació urbanística contempla la planificació del territori: espais urbans, urbanitzable i no urbanitzable, i entre estos últims inclús la figura de l'espai no urbanitzable protegit. A més a més, també contempla la cessió, quan es procedix a la urbanització de part del sòl d'un terme municipal, la cessió de terrenys a favor del municipi: sòl dotacional i el 10% de l'edificabilitat del sector urbanitzat. El primer s'ha de dedicar a fins públics: col·legis, sanitat, servicis esportius, etc., ja que el segon, destinat a la construcció de vivendes, és en el moment actual la font més important de finançament dels pressupostos de molts municipis.

Per a la protecció i finançament dels **PAP**, caldria generalitzar l'ordenació territorial municipal a l'àmbit comarcal, d'una forma tal que, els **PAP** es constituïrien en espais no urbanitzables i protegits dins d'un context comarcal. El seu finançament provindria de les cessions als municipis de l'edificabilitat que es generara en els sòls comarcals no protegits.

El **BT** participaria com a receptor de les cessions d'edificabilitat en paritat amb les percebudes pels municipis. Les plus-values obteses se vehicularien cap als propietaris inclosos dintre dels **PAP**. D'esta manera els propietaris inclosos dins dels **PAP** no vorien menyscabats els seus drets: La desprotecció-recalificació dels espais rústics per a la seua transformació en urbans, s'utilitzaria per al finançament dels espais protegits.

8. Respecte de la duració temporal:

El criteri de duració de la protecció hauria de perllongar-se almenys durant tres generacions (75-80 anys), prorrogable de forma automàtica.

9. Respecte del marc legal:

La cobertura legal dels **PAP** es podria establir partint de l'actual legislació sobre ordenació territorial, i en concret, la referida a l'activitat urbanística, mitjançant la introducció de modificacions, o bé a partir d'una nova llei específica per al cas que ens ocupa.

10. A mode de cloenda:

Cal assenyalar que L'Horta de València no és un espai natural, doncs, l'acció antròpica ha sigut una constant al llarg del temps històric. Nogensmenys, si és un espai únic, irrepetible, resum i compendi d'una forma de vida rural amb la qual el valencià se sent identificat. La protecció que ara es planteja, persegueix deixar memòria viva d'eixe sentiment. Perquè, més que protegir un espai o un sistema productiu, protegíem l'espill original en el que poder, en els moments d'incertesa, mirar-nos.

Vicent Sales Martinez. **(Centre d'Estudis de l'Horta Nord)**